

Oleksandr Saliuk-Kravchenko, PhD in Economics,
Doctoral Student at the Department of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-398-9-64>

**TOOLSET FOR PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS
WITHIN THE FRAMEWORK OF UKRAINE ENERGY SECURITY
ASSURANCE DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW**

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ВОЄННОГО ЧАСУ**

В гібридних війнах XXI століття набув новий підхід у їх реалізації, які почала використовувати російська федерація проти України, яким став, до цього часу не відомий, енергетичний тероризм, направлений на знищення або часткове пошкодження цивільної енергетичної системи країни. Саме тому актуальність дослідження підходів реагування на зазначені виклики, через механізми публічного управління, є пріоритетними для державного управління.

Для повного розуміння вивчення та розуміння того, що Україна має справу саме з тероризмом, направленим проти паливно-енергетичного комплексу держави, потрібно розуміти, що в новітній історії світових воєн енергетична система країн використовувалася з метою блокування або знищення військових сил ворогуючими сторонами. До прикладу, військово-диверсійні операції, які були проведені під час Другої світової війни, такі як підрив Дніпровської ГЕС в 1941 році Радянським Союзом проти Гітлерівської Німеччини та повторний підрив Дніпровської ГЕС в 1943 році, вже направлений Третім Рейхом проти СРСР. Варто зазначити, що під час цих двох військових акцій постраждало цивільне населення, яке проживало на територіях розташування Дніпровської ГЕС, але самою ціллю цих військових операцій було саме воєнна протидія логістики пересування живої сили ворогуючих сторін.

Діаметрально протилежне сталося в 2023 році зі знищенням Каховської ГЕС, саме тоді російська федерація скоїла один з найбільших свої воєнних злочинів, який був направлений саме проти цивільного населення, який призвів до екологічної катастрофи і який може повноцінно вважатися актом енергетичного тероризму.

Протягом 2022–2024 років російська федерація здійснила сотні або тисячі актів воєнних злочинів, направлених на паливно-енергетичний комплекс України, які стануть достеменно відомими тільки після повного закінчення бойових дій. У відповідній ситуації можливо зазначити тільки комплекси енергетики, які зазнали актів агресії зі сторони агресора: вугільно-промисловий, електроенергетичний, нафтогазовий, нафтогазопереробний, торфодобувний, ядерно-промисловий, та у сферах відновлювальної енергетики.

Для початку дослідження потрібно зрозуміти та надати визначення значенню «державний енергетичний тероризм», та виділити його особливу специфіку серед інших видів тероризму. Відтак, нормативно-правове визначення терміну «тероризм» розуміється як суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [1].

Звернемося до норм Міжнародного гуманітарного права, в якому зазначається, що будь-яке знищення окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій забороняється, за винятком випадків, коли це є необхідним для проведення воєнних операцій [2].

Доволі незвичним є тлумачення «державний тероризм», доречно додати, що в міжнародному правовому полі зазначене правопорушення відсутнє, є лише поодинокі випадки згадки в рекомендаційних документах міжнародних організацій, таких як Генеральна асамблея ООН, Рада Європи та інші.

Наразі до порядку денного Верховної Ради України включений проект Закону «Про статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму», який окреслить основні поняття та надасть відповідні критерії віднесення держави до відповідного переліку, відтак у понятійному розумінні законопроект держави-терорист – це держава, влада якої базується на систематичному порушенні прав і свобод своїх громадян та громадян інших держав на її території, їх терорі й залякуванні та на застосуванні сили проти цивільного населення інших держав всупереч міжнародному праву [3].

Додатково використання терміну «енергетичний тероризм» був використаний законодавчим органом України у Заяві до всього цивілізованого світу щодо енергетичного тероризму російської федерації Верховною Радою України 01 грудня 2022 року [4].

Відтак, під терміном «державний енергетичний тероризм» розуміється сукупність незаконних дій направлених ворогуючою стороною однієї зі сторін конфлікту проти цивільного комплексу паливно-енергетичної інфраструктури держави з метою знищення, блокування та нанесення максимальної шкоди енергетичній безпеці держави всіма доступними шляхами та методами.

Отже, після розкриття поняття енергетичного тероризму на державному рівні перейдемо до огляду головних інструментаріїв відповідних форм та сфер реагування механізмів публічного управління на виклики небезпек енергетичної безпеки України сьогодення. Відмежуючи сфери впровадження механізмів управління потрібно окреслити, що вони можуть бути, в динамічному реагуванні воєнного часу, військового та цивільного спрямування, дослідження сконцентроване на останньому.

Таким чином, можливими функціями реалізації механізмів публічного управління в забезпеченні енергетичної безпеки України воєнного часу можуть бути:

- внутрішні, які направлені на самі об'єкти енергетики (інженерний захист; маскувальні заходи, особливо при будівництві нових об'єктів; кібернетичний захист внутрішніх та зовнішніх телекомунікаційних мереж та серверних; швидке відновлення пошкодженого об'єкту (шляхом створення запасів обладнання і потрібних матеріалів та створення додаткових груп енергетиків швидкого реагування, та інші);

- зовнішні (внутрішньодержавні), пряма реалізація виконавчими органами влади свої повноважень в сфері публічного адміністрування після скоєння терористичного злочину щодо об'єктів енергетики (документальна фіксація актів енергетичного терору; збір даних про завдані збитки; підготовка доказових матеріалів для міжнародних судових інстанцій; створення централізованих баз даних про завдані збитки; негайне задоволення запитів енергетичних підприємств у відновленні їх пошкоджених чи знищених їх об'єктів та інше);

- зовнішні (міжнародні), які направлені на реагування на акти енергетичного тероризму шляхом концентрації повної уваги міжнародних організацій та союзів світових держав (освітлення зазначеного на різних інформаційних рівнях; залучення ресурсної бази різного виду (фінансової, матеріальної та консультативної), направленої на швидке відновлення ушкоджених чи повністю зруйнованих об'єктів енергетики;

- перспективні (запланована диверсифікація майбутніх ризиків різних видів генерації енергетики) при побудові нових паливно-енергетичних комплексів та об'єктів відновлювальної енергетики існує

необхідність їх зведення в балансовому співвідношенні кожного з видів генерації з ціллю подолання залежності тільки від одного виду виробництва енергетики (у разі втрати чи масштабного пошкодження), з метою досягнення повної енергетичної незалежності держави.

Резюмуючи вищезазначене, перспективою подальшого дослідження повинно стати питання розгляду впровадження та реалізації, у вимірі військового часу, механізмів публічного управління в гарантуванні відповідного рівня енергетичної безпеки України у формі детального аналізу існуючих нормативно-правових актів у відповідному правовому полі, та як результат, ініціювання новітніх правових актів, що покращать динамічність енергетичного захисту держави. Саме запровадження новітнього нормативного проєкту та його повноцінна реалізація, слугуватиме ключовим інструментом механізму публічного управління у гарантуванні енергетичної безпеки України.

Література:

1. Про боротьбу з тероризмом. Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 29.01.2024).
2. Конвенція Про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 30.01.2024).
3. Про статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму : Проект Закон України від 06.09.2022 реєстраційний № 8002. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74864 (дата звернення: 30.01.2024).
4. Щодо енергетичного тероризму російської федерації : Заява Верховної Ради України від 01.12.2022 № 2788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2788-IX#Text> (дата звернення: 30.01.2024).